

Beslutningsforslag nr. B 86. Fremsat den 5. februar 1985 af Lenger (VS), Albrechtsen (VS), Anne Grete Holmsgård (VS), Elisabeth Bruun Olesen (VS) og Tinning (VS)

Forslag til folketingsbeslutning

om forbedring af vilkårene for familier, faste samleverer m.fl. til indsatte i anstalter og arresthuse

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om – og administrativt at sikre – forbedringer for familierne til de indsatte i anstalter og arresthuse, således

- at ægtefællen eller den faste samlever til den indsatte i sociallovgivningens forstand betragtes som enlig,
- at ægtefællen eller den faste samlever til den indsatte gennem sociallovgivningen sikres mod forringet levestandard,
- at der tilbydes en særlig rådgivning, vejledning og støtte til den indsattes familie,

herunder oplysning om eksistensen af særlige grupper, hvor familiemedlemmer kan møde og støtte hinanden,

- at der indrettes forbedrede besøgsfaciliteter med mulighed for længerevarende besøg, overnatning, madlavning, aktiviteter for børn m.fl.,
- at besøgende familiemedlemmer/pårørende/partnere ikke må underkastes ydmygende behandling, og
- at der sikres mulighed for hyppig telefonkontakt mellem indsatte og pårørende.

Bemærkninger til forslaget

1. Generelle bemærkninger

Den indsatte familie er en overset, uskyldigt dømt part. De har meget sjældent nogen at tale med om deres problemer, og de rammes hårdt økonomisk, psykisk og socialt af, at ægtefællen dømmes for en lovovertrædelse, som de selv hverken har lod eller del i.

Alene at forklare et barn, hvor far er henne, og hvorfor de skal være låst inde, når de besøger ham, er både svært og belastende. At tale med naboer om ens situation er ofte en uoverstigelig forhindring. I stedet lukker mange sig inde med deres problemer.

Det er så belastende for ægteskaber og faste forhold, når den ene part indsættes, at de i langt de fleste tilfælde ikke kan holde til det, men i stedet går i opløsning. Dette er i sig selv tragisk. Men nok så alvorligt er det, at netop forholdet til ens ægtefælle, ens samlever eller ens børn kan være helt afgørende for, om den indsatte recidiverer efter løsladelsen. Uden denne tryghed og dette sikkerhedsnet er risikoen uden tvivl langt større.

Kathrine Telcs fra »fangekerne« udtrykte det således over for Berlinske Tidende den 21. december 1984:

»I dag er der ingen forståelse at hente. Ingen til at hjælpe, når hele ens verden styrter sammen, når ens økonomiske situation forringes radikalt, når ens identitet går i opløsning og når man mister alt overskud og initiativ. Der er heller ingen at tale med om den fremtidsangst, som mange fanger og deres familier kender.

Spørgsmålene og tvivlen melder sig især, hvis han har siddet længe: hvordan vil han blive modtaget efter løsladelsen? Vil han få arbejde? Vil vi kunne leve sammen igen? Og har vi overhovedet nogen fremtid?«

2. Forslagets indhold

Forslaget består af en række elementer, som principielt kunne vedtages hver for sig. For forslagsstillerne er der imidlertid ingen tvivl om, at hvert element har en helt selvstændig betydning

for såvel den indsatte og den indsatte familie som for recidivrisikoen efter løsladelsen.

For det første foreslås det, at den indsatte ægtefælle eller samlever betragtes som enlig i sociallovgivningens forstand. Her tænkes ikke blot på satserne efter bistandsloven, men også på, at enlige får højere børnetilskud end samlevende. Den indsatte ægtefælle/samlever er de facto enlig, men betragtes som samlevende, uagtet at dette er helt uden betydning i økonomisk henseende. Det er helt grotesk, at en enlig kvinde med et barn, som gifter sig med en indsat, mister sit særlige børnetilskud. Når dertil kommer, at netop et godt familieliv kan have stor mentalhygiejnisk betydning for den indsatte og reducere recidivrisikoen, forekommer det at være en temmelig dyr besparelse, at det offentlige skærer børnetilskuddet væk.

For det andet foreslås det, at den indsatte ægtefælle/samlever skal sikres mod en forringet levestandard. Begrundelsen er, at den pågældende i modsat fald straffes ud over, hvad der ligger i selve frihedsstraffen til ægtefællen/samleveren. Netop tankerne om at have svigtet familien og børnene er noget af det, som gnaver og gør ondt for mange indsatte i anstalter og arresthuse. Dertil kommer, at også denne del af forslaget vil øge mulighederne for, at ægteskabet/forholdet overlever strafsoningen – med alt hvad dette indebærer for recidivrisikoen.

For det tredje ønskes bedre muligheder for rådgivning, vejledning og støtte. Forslagsstillerne finder ikke, at noget sådant kan forventes gennemført efter bistandslovens bestemmelser. Tværtimod skal tilbuddet gives af fagligt personale under den nuværende kriminalforsorg.

Ifølge justitsministeriets cirkulære af 1. maj 1969 om anstaltens kontakt med indsatte pårørende under fuldbyrdelsen af straf m.v. anses kontakten til pårørende for at være meget vigtig; men cirkulæret er i enhver henseende uforpligtende. Der anbefales samtaler under besøg hos den indsatte eller eventuelt ved aflæggelse af besøg i hjemmet; men nogen præcis beskrivelse af formålet med denne kontakt findes ikke, og de indsatte

pårørende har al mulig grund til at følge sig svigtet.

Forslagsstillerne ønsker præciseret, at der skal foregå en konkret rådgivning og vejledning af de pårørende, hvis disse ønsker det, og denne skal både være præcis og kontant (mulighederne for økonomisk støtte m.v.) og samtidig være en reel mulighed for de pårørende til at tale deres situation igennem, hvis det er deres ønske.

Det er i den forbindelse af stor betydning, at det personale, som udfører dette arbejde, er i besiddelse af social forståelse og konkret viden om de pårørendes muligheder. Her tænkes bl.a. på, at deltagelse i samtalegrupper som f.eks. »fangeenkerne« kan være af betydning for den/de pårørende, og under rådgivning bør sådanne aktiviteter eksempelvis inddrages som muligheder for de pårørende.

Forslagsstillerne ønsker at fastholde det princip, som er opstillet i omtalte cirkulære, punkt 3, og hvor det præciseres, at »hvor ikke ganske særlige modhensyn gør sig gældende, må der ikke af anstalten rettes skriftlig eller mundtlig henvendelse, herunder ved hjembesøg, til en indsats pårørende, medmindre samtykke forud er indhentet.«

For det fjerde foreslås besøgsfaciliteterne forbedret. Disse er af ganske vekslende kvalitet i de enkelte anstalter og arresthuse. Overvejende er de dog fattigt udstyret, klinisklignende celler, der ikke indbyder til nogen dybere kontakt. Forslagsstillerne foreslår, at der skal være mulighed for længerevarende besøg med mulighed for overnatning, hvis dette ønskes. Den besøgende og den indsatte skal have mulighed for at lave mad, og der skal være faciliteter for børn. Der tilstræbes især bedre muligheder for privatliv under besøgene. Det vil bl.a. sige, at man ikke føler sig overvåget, og at man ikke kan høre, hvad der foregår i besøgsværelset ved siden af. De færreste mennesker er i stand til at fungere i et seksualliv på forud fastlagte tidspunkter – midt på dagen. Derfor foreslås muligheder for overnatning.

For det femte ønskes det præciseret, at besøgende familiemedlemmer ikke må underkastes en ydmygende behandling. Dette er ganske vist præciseret i forvejen i besøgs-cirkulæret, men i praksis begrænses ydmygelsen til restriktioner mod afklædning af besøgende.

Forslagsstillerne tænker især på, at mange besøgende gerne vil have sig frabedt, at fængselspersonalet uopfordret begynder at omtale den indsatte, at kvindelige besøgende godt kan føle det ydmygende at blive befamlet af en mandlig fængselsbetjent med en mobil metal-detektor, når der udmær-

ket kunne anvendes detektorkarm, at bedstemors glæde ved at have båret en kage (uden indbagt fill!) godt kan aftage noget, når den er blevet til smulder, før den når ind til den indsatte, at et stykke bart brød med en fiskefilet ved siden af godt kan betragtes som et forskriftsmæssigt stykke smørrebrød, at indsatte bøsser og lesbiske godt vil kunne få besøg af en partner med samme ret til samvær som andre, uden at de skal bede specielt om det og uden at skulle modtage utidige kommentarer i den anledning. For blot at nævne nogle få af de mange eksempler på ydmygende behandling af de indsattes pårørende.

For det sjette foreslås, at den indsatte får ret til en hyppig telefonisk kontakt med ægtefælle, samlever, børn eller forældre. Forslaget begrundes dels i, at noget sådant vil gøre det lettere at opretholde kontakten, men især vil en sådan løbende telefonisk kontakt fjerne noget af den spænding, som ligger over et besøg, og som ofte gør det til en flad fornemmelse. Kathrine Telcs siger herom i Berlingske Tidende den 21. december 1984: »Selv om jeg længes efter min mand, kan jeg alligevel være meget nervøs før et besøg. Det kræver virkelig styrke, fordi man skal komme med et overskud og være glad og positiv og gøre som om omgivelserne ikke betyder noget. Når jeg går ud gennem fængslets port, er jeg skuffet, bitter og føler mig helt tom. Det tager flere dage, før jeg genvinder mit humør.«

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget forudsætter konvertering af et antal stillinger fra vagtpersonale til fagligt personale, der kan udføre den foreslåede rådgivning, vejledning m.v. En sådan vil imidlertid være omkostningsfri.

De økonomiske konsekvenser af ændringerne i sociallovgivningen kan ikke beregnes præcist; men såfremt det antages, at ændringen vil få betydning for 600 personer, og at halvdelen af disse er i arbejde, mens den anden halvdel modtager den laveste bistandshjælp, vil merudgiften andrage ca. 15.000.000 kr., svarende til prisen for 77 pladser i anstalter og arresthuse. Et aldt i recidivprocenten på 1-2 vil modsvare merudgiften.

Merudgiften til hyppigere telefonsamtaler betragtes som minimal, i særdeleshed hvis reglen om at den indsatte selv skal betale opretholdes. Forslagsstillerne finder det rimeligt, at institutionen betaler, så længe der ikke er indført fangeløn.

Ombygningen af besøgsfaciliteterne vil kræve en række engangsudgifter, som ikke umiddelbart kan opgøres.

Det tilføjes, at merudgiften til sociale udgifter vil blive nedbragt, såfremt der indføres fangeløn og den indsatte sættes i stand til helt eller delvis at forsørge sig selv og sin familie.